

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 449

Ekonomia

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Joanna Świrska-Korłub, Jadwiga Marcinek

Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych

www.pracnaukowe.ue.wroc.pl

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192

e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-616-9

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław

tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl

www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Piotr Adamczewski: Organizacje inteligentne w rozwoju społeczeństwa wiedzy / Intelligent organizations in the development of knowledge society	13
Maciej Banasik: Siła demokracji a władza finansjery na przykładzie kryzysu w Grecji / The strength of democracy vs. the power of high finance on the example of the crisis in Greece	23
Paweł Białynicki-Birula, Łukasz Mamica: Uwarunkowania i efekty polityki przemysłowej w świetle neoweberowskiej koncepcji państwa / Determinants and effects of industrial policy in the context of the neoweberian state model	40
Jan Borowiec: Integracja handlowa jako determinanta synchronizacji cykli koniunkturalnych w strefie euro / Trade integration as a determinant of business cycles synchronization in the Euro Area	52
Malgorzata Bułkowska: Potencjalny wpływ bilateralnych umów handlowych na wzrost gospodarczy UE – przewidywane skutki dla polskiego sektora rolno-spożywczego / Potential impact of the bilateral trade agreements on the economic growth in the EU – expected consequences for the Polish agri-food sector	61
Sławomir Czetwertyński: Produkcja partnerska a nieformalny obrót cyfrowymi dobrami informacyjnymi / Peer production vs. informal distribution of digital information goods	72
Ireneusz Dąbrowski: Mechanizmy sprzężeń zwrotnych i ujęcie cybernetyczne w ekonomii / Feedbacks and cybernetic coverage in economics	86
Tomasz Dębowski: Polityka regionalna Unii Europejskiej w Polsce – teraźniejszość i przyszłość / Regional policy of the European Union in Poland – present and future	96
Wirginia Doryń: Innowacyjność sektora niskiej techniki w krajach Unii Europejskiej – analiza porównawcza / Innovation of the low technology sector in the European Union – a comparative analysis	109
Karolina Dreła: Prekariat – kierunki zmian i wpływ na rynek pracy / Precariat – directions of changes and impact on the labour market	118
Monika Fabińska: Droga kobiet do sukcesu biznesowego w dobie polityki równych szans / Women’s road to business success in the era of equal opportunities policy	130

Maria Fic, Daniel Fic, Edyta Ropuszyńska-Surma: Społeczno-ekonomiczne ograniczenia rozwoju gospodarczego Polski w kontekście pułapki średniego dochodu / Socio-economic constraints of the Polish economic growth in context of the middle-income trap	142
Paweł Głodek: Proces komercjalizacji wiedzy a struktury uczelni wyższej – ujęcie modelowe / Process of knowledge commercialization and university organisational units – model approach.....	155
Aleksandra Grabowska-Powaga: Uwarunkowania kształtowania kapitału społecznego – odniesienia do Polski / Factors that influence social capital – references to Poland.....	169
Alina Grynia: Poziom oraz struktura finansowania działalności badawczo-rozwojowej na Litwie na tle pozostałych krajów UE / Level and structure of investment in research and development in Lithuania in comparison with other countries	177
Mariusz Hamulczuk, Jakub Kraciuk: Procesy globalizacji a wzrost gospodarczy w krajach europejskich / Globalisation processes vs. economic growth in the European countries	191
Anna Horodecka, Liudmyła Vozna: The vulnerability of the labor market as the effect of the human motivation to work / Wrażliwość rynku pracy jako skutek motywacji człowieka do pracy	207
Agata Jakubowska: Instytucjonalne podłoże relacji podmiotów funkcjonujących na rynku / Institutional background of relations between entities on the market	216
Ewa Jaska: Uwarunkowania makroekonomiczne rozwoju rynku reklamy medialnej w Polsce / Macroeconomic conditions for the development of media advertising market in Poland	224
Michał Jurek: Społeczna odpowiedzialność biznesu – ewolucja koncepcji i jej znaczenia / Corporate social responsibility – evolution of the concept and its importance.....	234
Renata Karkowska, Igor Kravchuk: Struktura inwestorów na GPW w Warszawie w kontekście zmian makroekonomicznych i rynkowych / Structure of investors in the Warsaw Stock Exchange in the context of macroeconomic and market changes.....	246
Grażyna Karmowska: Analiza i ocena poziomu ekoinnowacji w nowych krajach członkowskich Unii Europejskiej / Analysis and assessment of the level of eco-innovation in the new member countries of the European Union	257
Dariusz Kielczewski: Racjonalność człowieka gospodarującego w ujęciu koncepcji <i>homo sustinens</i> / Rationality of managing man in the concept of <i>homo sustinens</i>	269

Krystyna Kietlińska: Rola powiatowych urzędów pracy w przeciwdziałaniu bezrobociu w Polsce / The role of district labour offices of work in counter-acting unemployment in Poland	277
Aneta Kisiel: Kształtowanie kapitału ludzkiego – wybrane problemy / Human capital shaping – selected issues	289
Dariusz Klimek: Funkcja ekonomiczna imigracji na polskim rynku pracy / The economic function of immigration on the Polish labor market	300
Paweł Kocoń: Zarządzanie informacją – utajnianiem i ujawnianiem – jako funkcja zarządzania publicznego / Managing the information – encryption and disclosure – as public management functions	310
Anna Kozłowska, Agnieszka Szczepowska-Flis: Weryfikacja hipotezy schumpeterowskiej w kontekście rodzajowej struktury wdrażanych innowacji / Verification of Schumpeterian hypothesis in the context of generic structure of innovations	319
Anna Kozłowska, Agnieszka Szczepowska-Flis: Wpływ wybranych warunków działalności gospodarczej na aktywność innowacyjną przedsiębiorstw / Influence of chosen conditions of economic activity on innovation activity of enterprises	329
Joanna Kudelko: Nowy paradygmat rozwoju w realizacji polityki spójności / New paradigm of development in the implementation of cohesion policy	340
Wojciech Leoński: Rola państwa i instytucji rządowych w promowaniu koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu w Polsce / The role of the state and government agencies in promoting the concept of corporate social responsibility in Poland	350
Renata Lisowska: Kształtowanie przewagi konkurencyjnej małych i średnich przedsiębiorstw poprzez wykorzystanie wzornictwa przemysłowego – doświadczenia województwa wielkopolskiego / Shaping the competitive advantage of small and medium-sized enterprises through the use of industrial design – experience of the Wielkopolskie Voivodeship	358
Irena Łącka: Wkład uczelni i instytutów badawczych w ochronę własności przemysłowej w Polsce w latach 2009-2014 / Input of universities and research institutes on the protection of industrial property in Poland between 2009 and 2014	368
Agnieszka Malkowska: Eksport województwa zachodniopomorskiego – charakterystyka i znaczenie dla regionu / Exports in Zachodniopomorskie Voivodeship – profile and significance for the region	381
Natalia Mańkowska: Usługi e-administracji a konkurencyjność międzynarodowa w wymiarze instytucjonalnym / E-government services and institutional competitiveness	392
Grażyna Michalczuk, Julita Fiedorczyk: Kapitał intelektualny kraju (NIC) – konceptualizacja podejść / National intellectual capital (NIC) – the conceptualization of approach	402

Michał Michorowski, Artur Pollok, Bogumiła Szopa: Przeobrażenia w sferze dochodów gospodarstw domowych w Polsce według grup społeczno-ekonomicznych w latach 1993-2014 / Transformations in household incomes in Poland by socioeconomic groups in 1993-2014	412
Dorota Milek: Przestrzenne zróżnicowanie innowacyjności polskich regionów / Spatial diversity of Polish regions innovativeness	424
Bogumiła Mucha-Leszko: Przyczyny słabego ożywienia koniunktury gospodarczej w strefie euro w świetle hipotezy o nowej sekularnej stagnacji / Causes of the Eurozone's slow economic recovery in the light of new secular stagnation hypothesis	436
Rafał Nagaj: Działania zbiorowe i na rzecz innych – analiza porównawcza polskich, litewskich i hiszpańskich studentów / Collective actions and helping others – comparative analysis of Polish, Lithuanian and Spanish student)	450
Paulina Nowak: Regionalne zróżnicowania poziomu nasycenia w ośrodki innowacji i przedsiębiorczości / Regional variation in the level of saturation in the centers of innovation and entrepreneurship	462
Robert Pietrzykowski: Rozwój gospodarczy państw Europy Środkowej i Wschodniej jako członków Unii Europejskiej / Economic development of countries of Central and Eastern Europe as members of the European Union	476
Elżbieta Pohulak-Żołędowska, Arkadiusz Żabiński: Wykorzystanie idei otwartych innowacji we współczesnych gospodarkach / Open innovation concept in contemporary economies	487
Gabriela Przesławska: Otoczenie instytucjonalne jako czynnik międzynarodowej konkurencyjności kraju oraz inkluzywnego wzrostu / Institutional environment as a factor of country's international competitiveness and inclusive growth.....	498
Malgorzata Raczkowska: Jakość życia w krajach Unii Europejskiej / Quality of life in the European Union	511
Anna Rutkowska-Gurak: Refleksje nad metodologią nauk ekonomicznych / Reflections on the methodology of economic sciences	522
Stanisław Swadźba: Wzrost gospodarczy krajów Azji Południowo-Wschodniej i Unii Europejskiej. Analiza porównawcza / The economic growth of South-East Asia and the European Union. Comparative analysis	536
Anna Sworowska: Współpraca patentowa nauki i biznesu na przykładzie województwa podkarpackiego – analiza sieci / Network analysis of patent cooperation between science and business – the case of Subcarpathian region	547
Monika Szafrąńska, Renata Matysik-Pejas: Społeczna odpowiedzialność banków komercyjnych w Polsce wobec środowiska naturalnego / Corpo-	

rate social responsibility of commercial banks in Poland towards the natural environment.....	559
Piotr Szkudlarek: Płeć studentów a ich aktywność społeczna w świetle badań nad kapitałem społecznym / Sex of students and their social activity in the light of research into the social capital	573
Agnieszka Szulc: Instytucje formalne i nieformalne na rynku pracy w Polsce / Formal and informal institutions on the labour market in Poland	584
Andrzej Szuwarzyński: Porównanie efektywności działalności badawczo-rozwojowej w krajach OECD / Comparison of efficiency of research and development in OECD countries	595
Magdalena Szyszko: Oczekiwania bliskie racjonalnym? Współczesne koncepcje kształtowania oczekiwań uczestników rynku / Bounded rationality of expectations? Modern hypotheses of expectations formation of market participants.....	606
Ewa Ślęzak: Migracje Polaków po 2004 roku a gospodarstwa domowe – implikacje teoretyczne i praktyczne / Migrations of the Polish after 2004 vs. the households – theoretical and practical implications	616
Mirosława Tereszczuk: Instrumenty polityki handlowej Unii Europejskiej a polski handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi / Trade policy instruments of the European Union versus the Polish foreign trade in agricultural products	627
Agnieszka Tomczak: Polityka monetarna i fiskalna w warunkach wysokiego zadłużenia / Monetary and fiscal policy in the conditions of considerable indebtedness.....	639
Katarzyna Twarowska: Efekty międzynarodowej koordynacji polityki walutowej w latach 1978-2015 / Effects of international monetary policy coordination in the period 1978-2015.....	652
Zuzanna Urbanowicz: Simulation analysis of the degree of inadequacy in the single monetary policy for the EU economy outside the euro zone / Symulacyjna analiza stopnia nieadekwatności jednolitej polityki pieniężnej dla unijnej gospodarki spoza strefy euro	665
Grażyna Węgrzyn: Absolwenci na europejskim rynku pracy – analiza porównawcza / University graduates at European labour market – comparative analysis	675
Danuta Witczak-Roszkowska: Kapitał społeczny polskich regionów / Social capital of Polish regions.....	686
Katarzyna Włodarczyk: Serwicyzacja konsumpcji w polskich gospodarstwach domowych / Servicization of consumption in Polish households.....	699
Renata Wojciechowska: Between economic triumphalism and anti-economism / Między tryumfalizmem ekonomicznym a antyeconomizmem	709

Malgorzata Wosiek: Migracje międzynarodowe w procesach dostosowawczych na rynkach pracy krajów UE w czasie kryzysu / International migration in the labour market adjustment processes in the EU countries during the crisis	718
Urszula Zagóra-Jonszta: Dwugłos klasyków francuskich na temat podatków – Bastiat i Sismondi / Two voices of French classics about taxes – Bastiat and Sismondi	730
Malgorzata Zielenkiewicz: Konkurencyjność krajów UE w świetle globalnego kryzysu finansowego / Competitiveness of the EU countries in the context of the global financial crisis	740

Wstęp

Z wielką przyjemnością oddajemy do Państwa rąk publikację pt. „Ekonomia”, wydaną w ramach Prac Naukowych Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Opracowanie składa się z 65 artykułów, w których autorzy prezentują wyniki badań w czterech obszarach problemowych analizowanych na poziomie mikro- i makroekonomicznym.

Pierwszy obszar przedstawia rozważania dotyczące rynku pracy i instytucji rynku pracy, a także roli kapitału ludzkiego w gospodarce. Znalazły się tutaj wyniki badań na temat np.: roli urzędów pracy w przeciwdziałaniu bezrobociu, wpływu instytucji formalnych i nieformalnych na rynek pracy, zjawiska prekariatu, sytuacji kobiet na rynku pracy w dobie polityki równych szans czy pozycji absolwentów na europejskim rynku pracy. Drugi obszar dotyczy problemów makroekonomicznych współczesnych gospodarek, często ukazywanych w kontekście analizy sytuacji Polski na tle innych krajów unijnych. W tej grupie artykułów zaprezentowano wyniki analiz dotyczących m.in.: interwencjonizmu monetarnego i fiskalnego w warunkach wysokiego zadłużenia, polityki monetarnej i fiskalnej w krajach unijnych, ograniczeń wzrostu i rozwoju gospodarczego, innowacyjności i przedsiębiorczości, działalności badawczo-rozwojowej oraz roli kapitału intelektualnego kraju. Trzeci obszar tematyczny prezentowanej publikacji stanowią aspekty mikroekonomiczne, omawiając je np. dokonano analizy relacji podmiotów funkcjonujących na rynku, poddano ocenie przeobrażenia w sferze dochodów gospodarstw domowych czy opisano wpływ migracji na gospodarstwa domowe w Polsce. Czwarty obszar obejmuje zaś opracowania dotyczące fundamentów ekonomii, m.in. racjonalności człowieka w ujęciu *homo sustinens*, nowych paradygmatów rozwoju, refleksji nad metodologią nauk ekonomicznych, koncepcji kształtowania oczekiwań uczestników rynku czy analiz poglądów klasyków francuskich na temat podatków.

Książka przeznaczona jest dla pracowników naukowych szkół wyższych, specjalistów w praktyce zajmujących się problematyką ekonomiczną, studentów studiów ekonomicznych oraz słuchaczy studiów podyplomowych i doktoranckich.

Artykuły składające się na niniejszą książkę były recenzowane przez samodzielnych pracowników nauki, w większości kierowników katedr ekonomii. Chcielibyśmy serdecznie podziękować za wnikliwe i rzetelne recenzje, często inspirujące do dalszych badań. Oddając powyższą publikację do rąk naszych Czytelników, wyrażamy jednocześnie nadzieję, że ze względu na jej wszechstronny charakter spotka się ona z zainteresowaniem i przyczyni do rozpoczęcia inspirujących dyskusji.

Jerzy Sokołowski

Małgorzata Raczkowska

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
e-mail: malgorzata_raczkowska@sggw.pl

JAKOŚĆ ŻYCIA W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ

QUALITY OF LIFE IN THE EUROPEAN UNION

DOI: 10.15611/pn.2016.449.45

Streszczenie: W opracowaniu podjęto rozważania na temat zróżnicowania jakości życia w krajach Unii Europejskiej w latach 2006-2014. Badania zostały przeprowadzone na dwóch poziomach. Pierwszy obejmuje przegląd definicji jakości życia oraz przedstawienie najważniejszych wskaźników opisujących tę kategorię. Drugi poziom to analiza wybranych indeksów jakości życia. Uzyskane w pracy wyniki potwierdziły istnienie wyraźnych różnic w jakości życia między krajami Unii Europejskiej. Do państw charakteryzujących się najwyższą jakością życia należy zaliczyć kraje skandynawskie oraz Luksemburg. W krajach tych odnotowano niski poziom deprivacji materialnej oraz najwyższy poziom ogólnego zadowolenia z życia. Najniższa jakość życia, znacznie poniżej średniej unijnej, odnotowano w Rumunii, Bułgarii oraz na Łotwie. Polska znajduje się w grupie państw, w których jakość życia oceniana jest niżej niż przeciętnie w Unii Europejskiej.

Słowa kluczowe: jakość życia, dochód, deprivacja materialna, zadowolenie z życia.

Summary: In the study dissertations were passed about the quality of life in the countries of the European Union in the years 2006-2014. Examinations were conducted on two levels. First a review of the definition is embracing the qualities of life and describing important indicators describing this category. A level two is the analysis of chosen student record books quality of life. The results presented at the work confirmed existing marked differences in the quality of life among countries of the European Union. One should rank Scandinavian countries and Luxembourg among the circle of states being characterized by the highest quality of life. A rock bottom of the financial deprivation and the highest level of the general life satisfaction were made a note in these countries. The lowest quality of life, much below the EU average, is found in Romania, Bulgaria and Latvia. Poland is in a group of states, in which the quality of life is being assessed lower than the European Union average.

Keywords: quality of life, income, material deprivation, satisfaction with life.

1. Wstęp

Jakość życia (*quality of life*) jest pojęciem złożonym, wymagającym integracji wielu dyscyplin nauki: ekonomii, statystyki, socjologii, psychologii, a także medycyny. W ramach tych dziedzin podejmowane są różne działania mające na celu ustalenie sposobów wyrażania i pomiaru jakości życia.

W ekonomii do oceny jakości życia społeczeństwa najczęściej uwzględnia się jego potencjał rozwojowy, oparty na wskaźnikach instytucjonalnych zarówno makroekonomicznych, jak i makrosocjalnych, takich jak np.: PKB *per capita*, stopa bezrobocia rejestrowanego, HDI, zagrożenie ubóstwem, nierówności dochodowe, wskaźnik skolaryzacji czy frekwencja w wyborach parlamentarnych.

W niniejszej pracy została zastosowana procedura diagnostyczna kategorii „jakość życia”. Przeprowadzone badania miały charakter opisowy i stanowią wstęp do pełniejszego opracowania złożonej tematyki jakości życia w ekonomii.

Celem artykułu jest przedstawienie jakości życia jako kategorii ekonomicznej. Uwagę skoncentrowano na analizie wskaźników obrazujących regionalne zróżnicowanie jakości życia w krajach Unii Europejskiej (UE 28). Do osiągnięcia celu badawczego wykorzystano literaturę przedmiotu oraz zbiory gromadzone przez Europejski Urząd Statystyczny Eurostat.

2. Teoretyczne aspekty jakości życia

Początki zainteresowań terminem „jakość życia” można zauważyć już w czasach starożytnych. Od początku pojęcie to związane było z zadowoleniem, satysfakcją, ze szczęściem czy spełnieniem. Już Hipokrates i Arystoteles próbowali zgłębić, co jest fundamentem szczęśliwego i satysfakcjonującego życia. Hipokrates wyrażał szczęśliwe życie stanem wewnętrznej równowagi. Dla Arystotelesa natomiast było to dążenie do najwyższego osiągalnego dobra, które gwarantowało szczęście [Chrobak 2009].

W filozofii chrześcijańskiej, szczególnie w wiekach średnich, panowało przekonanie, że najważniejszym celem ludzkiej egzystencji jest życie pełne poświęcenia, często przepełnione ascezą, po którym czeka nagroda, czyli życie wieczne [Trzebiatowski 2011].

W drugiej połowie XX wieku kategoria jakości życia pojawiła się w jako pojęcie ekonomiczne. Za prekursora badań w tej dziedzinie uznaje się amerykańskiego naukowca A. Campbella. Według niego na jakość życia ma wpływ wiele różnych, nie zawsze jednoznacznie ze sobą powiązanych czynników. Wśród nich można wymienić małżeństwo, życie rodzinne, zdrowie, sąsiadów, znajomych, zajęcia domowe, pracę zawodową, życie w danym kraju, miejsce zamieszkania, czas wolny, warunki mieszkaniowe, wykształcenie i standard życia [Tobiasz-Adamczyk 1996]. Campbell stwierdził, że nie istnieje jednoznaczny związek między obiektywnymi parametrami jakości życia a poziomem zadowolenia z niego. Nie można przyjąć, że obiektywnej poprawie jakości życia towarzyszy zwiększone odczucie szczęścia (powodzenia, zadowolenia, satysfakcji). W wielu przypadkach niezadowolenie z obiektywnych wa-

runków wydaje się wzrastać w tym samym okresie, w którym te warunki ulegają poprawie pod każdym względem i według wszystkich kryteriów [Campbell 1976].

Badania Campbella wywołały wzrost zainteresowania problematyką jakości życia oraz przyczyniły się do przekonania, że życie ludzkie powinno być ujmowane holistycznie, ponieważ jego przebieg zależy nie tylko od właściwości samego człowieka (biologicznych, psychicznych i społecznych), ale także od środowiska, w jakim ten człowiek się znajduje [Papuć 2011].

W literaturze polskiej spotka można wiele różnych określeń odnoszących się do kategorii jakości życia. Próbą szerokiego i pełnego zdefiniowania tego pojęcia jest propozycja Rudnickiego, który jakość życia definiuje jako „(...) stan satysfakcji, szczęścia, zadowolenia płynący z całokształtu egzystencji, czyli: korzystania ze środowiska przyrodniczego, dobrego stanu zdrowia, pomyślności w życiu, pozycji społecznej, dobrobytu oraz konsumpcji” [Bywalec, Rudnicki 1999]. Z kolei Rutkowski ujął jakość życia jako „(...) stopień zaspokojenia ogółu (materialnych, duchowych i społecznych) potrzeb ludzkich, stan satysfakcji społecznej będący rezultatem postrzegania przez ludność całokształtu warunków, wszystkich istotnych wymiarów życia” [Rutkowski 1988]. Równie interesujące stanowisko prezentuje Otok, który definiuje jakość życia w szerszym aspekcie – „jakość życia (...) wyraża (...) dobrobyt, stopień satysfakcji (...) potrzeb i pragnień danej społeczności), (...) kładąc nacisk na liczbę i podział takich dóbr publicznych, jak: ochrona zdrowia, kształcenie, usługi bytowe, zabezpieczenie przed przestępczością, kontrola zanieczyszczeń, ochrona krajobrazu naturalnego i zabytków”; „jakością życia można nazwać zespół czynników przestrzenno-środowiskowych, produkcyjnych i kulturowych, składających się na rzeczywistość, w której człowiek żyje” [Otok 1981].

Według koncepcji Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) jakość życia to „(...) sposób postrzegania przez jednostki ich pozycji życiowej w kontekście kulturowym i systemu wartości, w którym żyją, oraz w odniesieniu do ich zadań, oczekiwań i standardów wyznaczonych uwarunkowaniami środowiskowymi. Zatem jakość życia to tyle, co kompleksowy sposób oceniania przez jednostkę jej zdrowia fizycznego, stanu emocjonalnego, samodzielności w życiu i stopnia niezależności od otoczenia, a także osobistych wierzeń i przekonań” [Tobiasz-Adamczyk 1999].

Na podstawie tych definicji jakości życia wyróżnić można pewne stałe elementy definicyjne, takie jak: czynniki obiektywne, czynniki społeczne i czynniki subiektywne. Czynniki obiektywne najczęściej odnoszą się do dobrobytu materialnego średniej długości życia, edukacji, aktywności ekonomicznej, dochodów czy powierzchni mieszkania. Czynniki społeczne mierzone są za pomocą usług społecznych i dostępnej infrastruktury technicznej, w ramach czynników subiektywnych przedstawia się zaś ulotne charakterystyki dotyczące samopoczucia psychicznego i odczuwanych stanów emocjonalnych, na przykład: odczucia psychiczne jednostek, satysfakcję, zadowolenie i szczęście [Kędzio 2003].

Obok pojęcia „jakość życia” w literaturze pojawiają się takie kategorie, jak poziom zamożności, poziom życia czy dobrobyt. Ze względu na występowanie wielu definicji tych pojęć utrudnione jest ustalenie współzależności i różnic między nimi.

Najwyższą z tych kategorii jest bez wątpienia poziom zamożności, który odnosi się jedynie do kategorii materialnych, takich jak wielkość majątku. Obiektywna jakość życia jest zbliżona znaczeniowo do pojęcia „poziom życia”, który oznacza całościowy kształt obiektywnych warunków o charakterze infrastrukturalnym, w jakich żyje społeczeństwo (grupy społeczne, gospodarstwa domowe i jednostki). Wiąże się one głównie z kondycją materialną, zabezpieczeniem egzystencjonalnym, zabezpieczeniem środowiskowym życia jednostek. Dobrobyt natomiast rozumiany jest jako suma zasobów danej gospodarki narodowej [Słaby 2007].

2.1. Pomiar jakości życia w ekonomii

W ekonomicznym podejściu do jakości życia wykorzystuje się różnorodne wskaźniki poziomu zaspokojenia materialnych potrzeb społecznych, które oparte są o narzędzia statystyczne, służące zarówno analizie, jak i obrazowaniu bogactwa społeczeństw. Ujęcie ekonomiczne kładzie akcent na obiektywny wymiar jakości życia, co oznacza koncentrację na badaniu poziomu życia, na który składają się warunki, w jakich ludzie powinni doświadczać zadowolenia i czuć się szczęśliwymi [Stanaszek 2015].

Należy zaznaczyć, że nie ma jednego miernika, który by dokładnie mierzył jakość życia. Nie można bowiem zastąpić mierników obiektywnych miernikami subiektywnymi ani też sumować obu mierników czy też wskaźników wyliczonych na ich podstawie. Dlatego, aby badać jakość życia, w ekonomii wprowadzono liczne wskaźniki używane w międzynarodowych badaniach porównawczych. Wśród nich można wymienić:

1. LCI – indeks warunków życia (*Living Conditions Index*), który mierzy warunki mieszkaniowe, żywieniowe, zdrowie i opiekę zdrowotną, aktywność kulturalną i sportową, ekologię, mobilność, spędzanie wolnego czasu.

2. QOLL – indeks jakości życia (*Quality Of Life Index*), oparty na metodologii, który łączy rezultaty ankietowania subiektywnej satysfakcji życiowej z obiektywnymi czynnikami jakości życia w różnych państwach i obejmuje dodatkowo bezpieczeństwo, stan rodziny i przyjaźni, warunki pracy, migracje, a także PKB *per capita*, bezrobocie, ubóstwo.

3. HDI – wskaźnik rozwoju społecznego – służy do oceny poziomu społecznego rozwoju danego kraju lub regionu na tle innych lub w porównaniu z wynikami z poprzednich lat. Wyznaczany jest na podstawie mierników dotyczących trzech wymiarów rozwoju społecznego; są nimi: przeciętne dalsze trwanie życia, skolaryzacja oraz PKB *per capita* (według PPP).

4. BLI – indeks lepszego życia (*Better Life Index*) – wprowadzony w 2010 r. przez OECD do zmierzenia dobrobytu społeczno-ekonomicznego w krajach członkowskich. Mierzy on 20 różnych wskaźników w 11 sektorach gospodarki. Zawiera ocenę uzyskiwanych dochodów, posiadanego majątku, warunków mieszkaniowych (m.in. liczba pokoi na osobę, udział wydatków mieszkaniowych, dostęp do łazienki), sytuacji na rynku pracy, poziomu bezrobocia i jego struktury, warunków zatrudnienia, poziomu edukacji, stanu środowiska naturalnego, więzi wspólnotowych

i zaangażowania społecznego, zdrowia, satysfakcji z życia, bezpieczeństwa oraz równowagi pomiędzy pracą a czasem wolnym.

5. EU-SILC – Europejskie Badania Jakości Życia, przeprowadzane od 2003 r. Analizowane są w nim różne zagadnienia związane z jakością życia, w tym zatrudnienie, dochody, wykształcenie, warunki mieszkaniowe, rodzina, zdrowie i równowaga między pracą a życiem osobistym. Przedmiotem obserwacji są również kwestie subiektywne, jak poziom zadowolenia osobistego, poziom satysfakcji z życia oraz postrzeganie jakości społeczeństwa (tab. 1).

Tabela 1. Wybrane wskaźniki jakości życia w badaniu EU-SILC

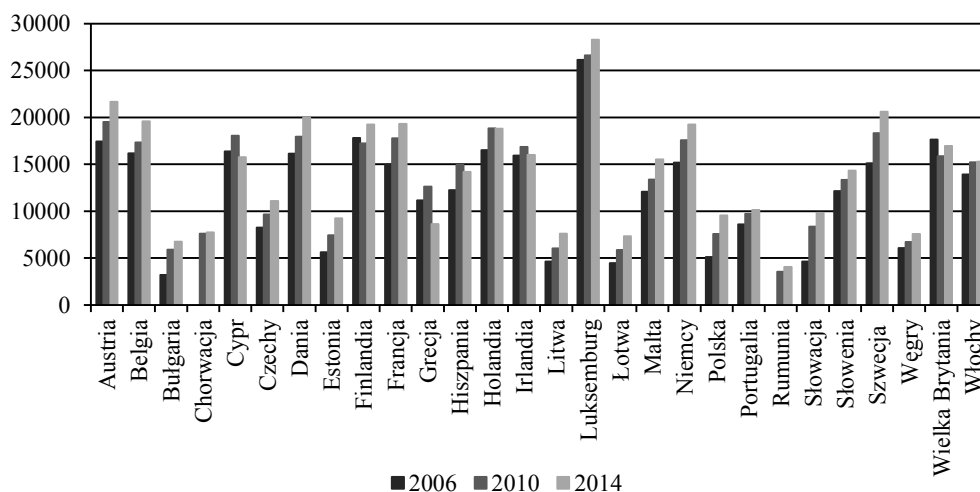
Wskaźniki	Definicje
Obiektywne	
S80/S20	Stosunek sumy dochodów uzyskanych przez 20% osób o najwyższym poziomie dochodów (najwyższa grupa kwintylowa) do sumy dochodów uzyskanych przez 20% osób o najniższym poziomie dochodów.
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem (po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych)	Udział osób, których roczny ekwiwalentny dochód do dyspozycji (po uwzględnieniu transferów społecznych) jest niższy od granicy ubóstwa, w ogólnej liczbie ludności. Granica ubóstwa ustalona jest na poziomie 60% mediany rocznych ekwiwalentnych dochodów do dyspozycji w danym kraju.
Gospodarstwa domowe o bardzo niskiej intensywności pracy	Odsetek osób w wieku 0-59 lat mieszkających w gospodarstwach domowych, w których osoby dorosłe (w wieku 18-59 lat) w minionym roku przepracowały mniej niż 20% ich całkowitego potencjału pracy. Intensywność pracy w gospodarstwie domowym uznawana jest za bardzo niską, jeśli znajduje się poniżej progu wyznaczonego na poziomie 0,2. Wskaźnik ten ma za zadanie uchwycić, ile osób żyje w bezrobotnych lub niemal bezrobotnych gospodarstwach domowych.
Wskaźnik pogłębionej deprivacji materialnej	Udział osób w gospodarstwach domowych deklarujących brak możliwości realizacji ze względów finansowych przynajmniej 4 z 9 wymienionych potrzeb, w ludności ogółem: opłacenia tygodniowego wyjazdu wszystkich członków gospodarstwa domowego na wypoczynek raz w roku, spożywania mięsa, ryb (wegetariańskiego odpowiednika) co drugi dzień, ogrzewania mieszkania odpowiednio do potrzeb, pokrycia niespodziewanego wydatku (w wysokości odpowiadającej miesięcznej wartości przyjętej w danym kraju granicy ubóstwa relatywnego w roku poprzedzającym badanie), terminowych opłat związanych z mieszkaniem, spłatach rat i kredytów, posiadania telewizora kolorowego, posiadania samochodu, posiadania pralki, posiadania telefonu (stacjonarnego lub komórkowego).
Subiektywne	
Ogólne zadowolenie z życia	Poziom satysfakcji z życia w skali od 0 do 10. Oblicza się go, biorąc pod uwagę różne aspekty życia: stan relacji osobistych, warunki zamieszkania, czas dojazdów do pracy, środowisko życia, dostępność terenów zielonych i rekreacyjnych, dostępność miejsc pracy, sposób spędzania wolnego czasu, stan zdrowia, poziom edukacji, sytuację finansową.

Źródło: opracowanie własne na podstawie [http://jakosc_zycia_w_polsce._edycja_2015.pdf].

W artykule do oceny jakości życia w Unii Europejskiej wykorzystano wskaźniki EU-SILC.

3. Ocena jakości życia

Przyjmując uproszczone założenie na potrzeby tego artykułu i uzależniając jakość życia od ekonomicznych aspektów, na planie pierwszym należy wskazać dochody jako główny czynnik determinujący badaną kategorię. W niniejszej analizie posłużono się medianą rocznych ekwiwalentnych dochodów netto wyrażonych w PPS. W Unii Europejskiej obserwuje się znaczne różnice tej wielkości między poszczególnymi krajami (rys. 1).

Rys. 1. Mediana rocznych ekwiwalentnych dochodów netto w krajach Unii Europejskiej w latach 2006-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

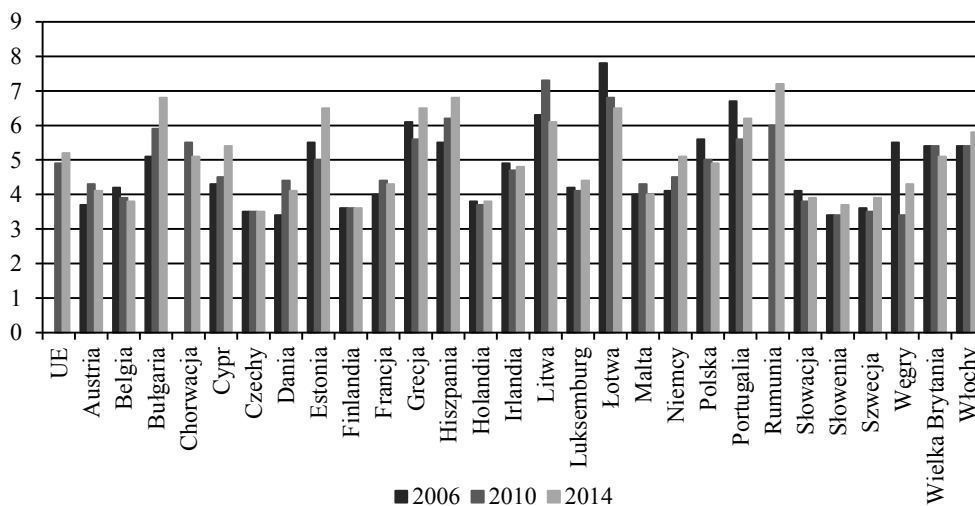
Najwyższy poziom mediany rocznych ekwiwalentnych dochodów netto w latach 2006-2010 charakteryzował Luksemburg (28 271 PPS w 2014 r.). Wysokie dochody obserwowano także w Austrii, Szwecji (mediana powyżej 20 000 PPS). Niższe dochody uzyskiwali natomiast mieszkańcy Rumunii (poniżej 5000 PPS), Łotwy, Litwy, Bułgarii, Węgry oraz Chorwacji (poniżej 8000 PPS).

Polska pod względem wysokości mediany rocznych ekwiwalentnych dochodów (5095 PPS w 2006 r.) znalazła się na 22. miejscu wśród krajów ugrupowania. W kolejnych latach objętych badaniem obserwowano wzrost wartości mediany dochodu ekwiwalentnego – w 2010 r. o ponad 48 proc., a w 2014 w stosunku do 2010 r. o 26 proc. W 2014 r. w Polsce, obok Estonii, Słowacji, mediana dochodów mieściła się w przedziale między 9000 a 10 000 PPS.

W większości krajów Unii Europejskiej mediana dochodów ekwiwalentnych w 2014 r. była wyższa niż w 2010 r., w tym w największym stopniu, oprócz Polski, wzrosła na Litwie (o 26 proc.), Łotwie (o 24,5 proc.), w Szwecji (o 12,5 proc.), Au-

strii (o blisko 11 proc.) oraz w Danii (o 10 proc.). Spadek mediany dochodów odnotowano jedynie w Grecji (o ponad 31 proc.) i na Cyprze (o 12,5 proc.).

W 2006 r. największą nierówność rozkładu dochodu – powyżej 6,0 – notowano na Łotwie, w Portugalii, Grecji i na Litwie (rys. 2). Najniższe wartości – poniżej 3,5 – zaobserwowano w Słowenii, Danii i w Czechach. W przypadku Polski w 2006 r. 20 proc. osób o najwyższym poziomie dochodów dysponowało ponad 5-krotnie wyższymi dochodami niż 20 proc. osób o najniższych dochodach.

Rys. 2. Wskaźnik zróżnicowania kwintylowego w Unii Europejskiej ogółem w latach 2006-2014

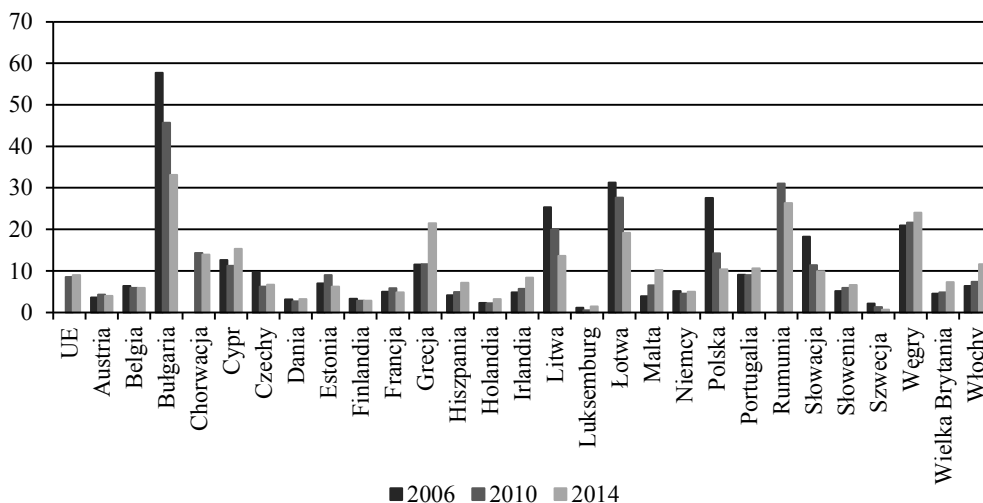
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

W 2010 r. w gronie państw o największych nierównościami dochodowymi znalazła się także Hiszpania z wartością wskaźnika na poziomie 6,2. Do grupy państw o najmniejszych nierównościami dochodowymi (poniżej 4,0), obok Słowenii i Czech, dołączyły Węgry.

W 2014 r. w ośmiu krajach odnotowano zmniejszenie się wartości wskaźnika S80/S20, m.in. na Litwie, w Wielkiej Brytanii oraz na Łotwie. Znaczny wzrost zróżnicowania dochodów zaobserwowano natomiast w Grecji, na Węgrzech oraz w Bułgarii. W Polsce wskaźnik ten był nieznacznie niższy niż przeciętny w UE i wyniósł w 2014 r. 4,9, i w stosunku do 2006 r. poprawił się o 0,7 punktu.

Ogólnie w latach 2006-2014 największy wzrost wskaźnika zróżnicowania kwintylowego dochodów odnotowano w Bułgarii (+1,7 p.p.), Hiszpanii (+1,3 p.p.) na Cyprze (+1,1 p.p.) oraz w Estonii (+1 p.p.), a wyraźne zmniejszenie odnotowano jedynie na Łotwie (-1,3 p.p.).

W roku 2014, podobnie jak w latach ubiegłych, wskaźnik pogłębionej deprivacji materialnej wśród krajów Unii Europejskiej był bardzo silnie zróżnicowany,

Rys. 3. Wskaźnik pogłębionej deprivacji materialnej w krajach Unii Europejskiej w latach 2006-2014 (w %)

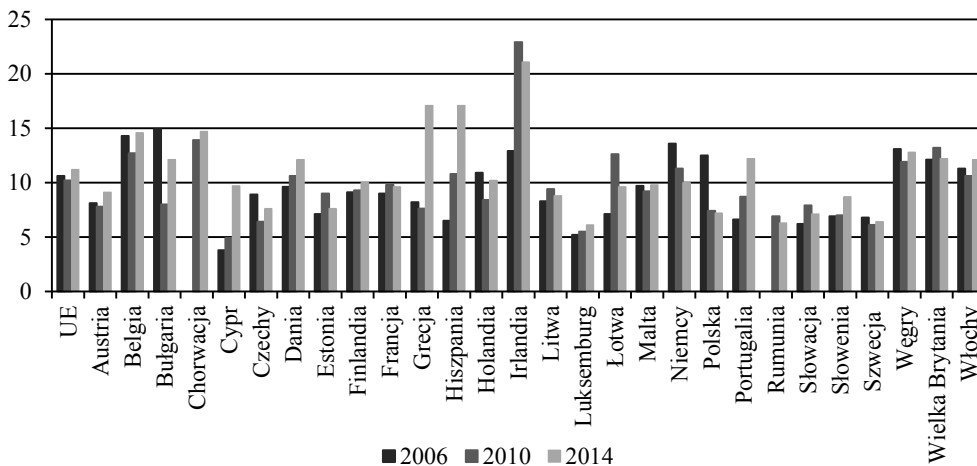
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

w granicach od 33,1 proc. w Bułgarii do 0,7 proc. w Szwecji – rys. 3. Najniższy poziom wskaźnika notowano również w Luksemburgu i Finlandii (poniżej 3 proc.), przy czym tylko w Finlandii nastąpiło zmniejszenie w stosunku do 2010 r. odsetka osób w gospodarstwach domowych deklarujących brak możliwości zaspokojenia części potrzeb zaliczanych do grupy podstawowych. Na relatywnie niskim poziomie kształtował się wskaźnik także w Danii i Holandii (poniżej 4,0 proc), a najwyższy wskaźnik wystąpił, oprócz Bułgarii (26,3 proc.), w Rumunii, na Węgrzech i w Grecji. W porównaniu z danymi z roku 2006 dane dla roku 2014 wskazują na istotny wzrost poważnej deprivacji materialnej w Grecji (+10 p.p.). Z drugiej strony stopy spadły znacząco w Bułgarii (–24 p.p.), na Łotwie (–12 p.p.) i na Litwie (–11 p.p.).

W Polsce wskaźnik pogłębionej deprivacji materialnej uległ znacznemu obniżeniu w stosunku do 2006 r. (o 13,4 p.p. w 2010 r. i o 3,8 p.p. w 2014 r.), przy czym nadal był wyższy o 1,2 p.p. od przeciętnego dla Unii Europejskiej.

W większości krajów członkowskich Unii Europejskiej wskaźnik pogłębionej deprivacji materialnej był wyższy dla kobiet niż mężczyzn. W 2014 r. największe dysproporcje pod tym względem obserwowano na Litwie, w Bułgarii, na Łotwie, w Irlandii i Czechach (w granicach od 3,4 p.p. do 1,3 p.p.). Jednocześnie do krajów, w których bardziej na ubóstwo byli narażeni mężczyźni niż kobiety, należały w 2014 r. Cypr, Estonia, Belgia, Chorwacja, Hiszpania, Włochy i Austria.

Kolejnym ze wskaźników obrazujących jakość życia jest odsetek osób żyjących w gospodarstwach domowych o bardzo niskiej intensywności pracy. Wskaźnik ten w Unii Europejskiej ogółem w 2014 r. wyniósł 11,2 proc. (wobec 10,6 proc. w 2006 r. i 10,2 proc. w 2010 r.) – rys. 4. Znacznie powyżej przeciętnej dla UE ogółem wskaź-

Rys. 4. Gospodarstwa domowe o bardzo niskiej intensywności pracy w krajach Unii Europejskiej w latach 2006-2014 (w %)

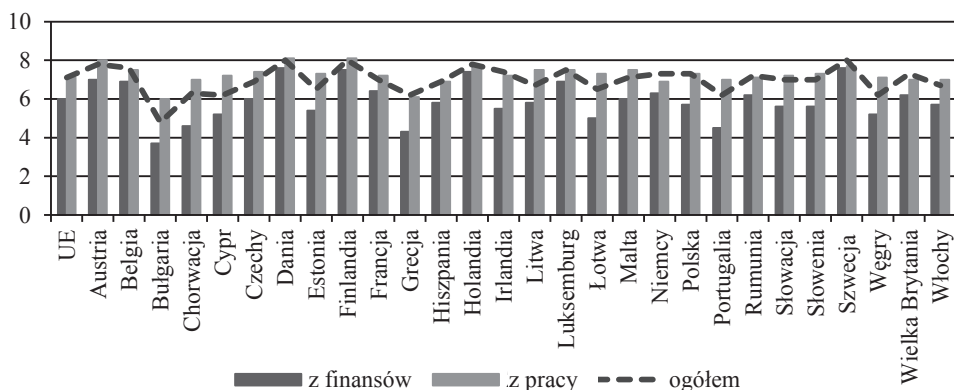
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

nik w latach 2006-2014 kształtował się w Irlandii, Grecji, Hiszpanii i Chorwacji. Najwyższe wartości tego wskaźnika obserwowano w Irlandii (rys. 4). Do krajów UE o najniższym odsetku osób mieszkających w takich gospodarstwach domowych należały Rumunia, Luksemburg, Czechy, Szwecja oraz Polska.

W latach objętych badaniem zarysowywała się ogólna tendencja wzrostowa analizowanego wskaźnika w znacznej części krajów Unii Europejskiej. W 2014 r. największy wzrost odsetka gospodarstw charakteryzujących się bardzo niską intensywnością pracy zaobserwowano w Hiszpanii (o ponad 163 p.p.), na Cyprze (o 155 p.p.), a także w Grecji (o ponad 100 p.p.). Natomiast największy spadek wskaźnika odnotowano w Niemczech, w Czechach i w Polsce.

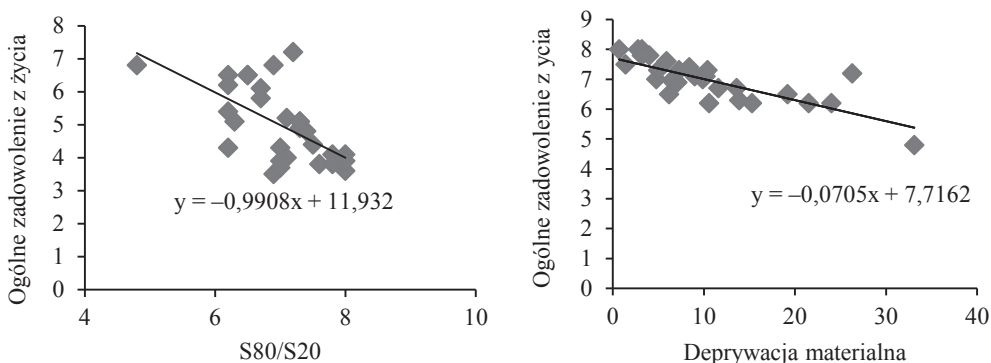
O jakości życia gospodarstw domowych decyduje również ogólne zadowolenie z życia. Według danych opublikowanych przez Eurostat w 2014 r. najbardziej zadowolonymi z życia byli Skandynawowie (rys. 5). Kraje północnej Europy osiągnęły średni wynik powyżej 7,5 punktu. Polska z wynikiem 7,3 punktu znalazła się niewiele powyżej średniej unijnej. Najmniej zadowolonym z życia narodem byli Bułgarzy (4,8 punktu), Grecy, Cypryjczycy, Węgrzy oraz Portugalczycy.

Gorzej niż ogólną satysfakcję z życia obywatele Unii Europejskiej oceniali swoją sytuację finansową. W Polsce średnia ocena w tym względzie jest poniżej unijnej średniej – 5,7 punktu wobec 6,0 punktu. W pozostałych państwach rozkład odpowiedzi jest podobny, jak ten w odniesieniu do ogólnego zadowolenia z życia: najbardziej zadowoleni okazali się mieszkańcy państw nordyckich, a najmniej – Bułgarzy. Jeśli chodzi o satysfakcję z pracy, to Bułgaria i Grecja wyróżniają się negatywnie, a Finlandia, Dania, Austria – pozytywnie. Polska znów lokuje się nieznacznie powyżej średniej unijnej (7,3 punktu wobec 7,1 punktu).

Rys. 5. Ogólne zadowolenie z życia w krajach Unii Europejskiej w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Rys. 6. Wykres rozrzutu wartości ogólnego zadowolenia z życia i współczynnika kwintylowego zróżnicowania dochodów i deprivacji materialnej w krajach Unii Europejskiej w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie rys. 2, 3 i 5.

Za pomocą współczynnika korelacji Pearsona zbadano zależności występujące między wartościami ogólnego zadowolenia z życia a wskaźnikiem pogłębionej deprivacji materialnej, wskaźnikiem S80/S20 oraz wskaźnikiem niskiej intensywności pracy.

Spośród zbadanych miar w krajach Unii Europejskiej w 2014 r. najwyżej skorelowana ze ogólnym zadowoleniem z życia był wskaźnik pogłębionej deprivacji materialnej (rys. 6). Współczynnik korelacji linowej Pearsona osiągnął wartość $r = -0,78$. Związek między zmiennymi jest statystycznie bardzo silny oraz ujemny. Współczynnik determinacji wyniósł 0,61, nie można zatem twierdzić autorytatywnie, że obniżanie wskaźnika deprivacji materialnej sprzyja zwiększaniu zadowoleniu z życia i odwrotnie. Zależność między zadowoleniem życia a wskaźnikiem nierówności dochodowych S80/S20 jest również ujemna i pokazuje silną zależność między

zmiennymi – współczynnik korelacji Pearsona na poziomie $(-0,61)$. Jedna zmienna wyjaśnia drugą w 37 proc. Przeprowadzona analiza pokazuje natomiast brak jakiegokolwiek zależności między zadowoleniem z życia a współczynnikiem niskiej intensywności pracy. Zmienne te są niezależne – korelacja na poziomie $-0,19$.

4. Zakończenie

Przeprowadzona analiza jakości życia w latach 2006-2014 pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

1. W definiowaniu jakości życia stosuje się podejście opisowe, polegające na ujmowaniu w jednym badaniu aspektów zarówno ekonomicznych, społecznych, jak i psychologicznych tego, co obiektywne (parametryczne), z tym, co subiektywne (nieparametryczne).

2. W krajach Unii Europejskiej występują wyraźne różnice w jakości życia. Do państw charakteryzujących się najwyższą jakością życia należy zaliczyć kraje skandynawskie oraz Luksemburg. W państwach tych odnotowano niski poziom deprywacji materialnej oraz najwyższy poziom ogólnego zadowolenia z życia. Najniższa jakość życia, znacznie poniżej średniej unijnej, występuje w Rumunii, Bułgarii oraz na Łotwie.

3. Polska znajduje się w grupie państw, w których jakość życia oceniana jest niższej niż przeciętnie w Unii Europejskiej.

Literatura

- Bywalec Cz., Rudnicki L., 1999, *Podstawy ekonomiki konsumpcji*, AE, Kraków.
- Campbell A., 1976, *Subjective measures of well – being*, American Psychologist, no. 2, s. 7.
- Chrobak M., 2009, *Ocena jakości życia zależnej od stanu zdrowia*, Problemy Pielęgniarstwa, nr 17, s. 124-127.
- <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics>.
- http://jakosc_zycia_w_polsce_edycja_2015.pdf.
- Kędzior Z., 2003, *Metodologiczne aspekty badania jakości życia*, [w:] *Jakość życia w regionie*, Karwowski J. (red.), US, PAN, Szczecin.
- Otok S., 1981, *Geografia społeczna*, PZLG, Warszawa.
- Papuć E., 2011, *Jakość życia – definicje i sposoby jej ujmowania*, Curry Probl. Psych., 12(2), s. 141-145.
- Piontek F., 2000, *Człowiek i jego środowisko w strategii wzrostu gospodarczego i w zrównoważonym (trwałym) rozwoju*, Problemy Ekologii, nr 5, s. 45.
- Rutkowski J., 1988, *Jak badać jakość życia*, Wiadomości Statystyczne, nr 5, s. 42.
- Słaby T., 2007, *Poziom i jakość życia*, [w:] *Statystyka społeczna*, Panek T., Szulc A. (red.), Warszawa.
- Stanaszek O., *Badanie jakości życia w Polsce*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław.
- Tobiasz-Adamczyk B., 1996, *Jakość życia w naukach społecznych i medycynie*, Sztuka Leczenia, nr 2, s. 33-40.
- Tobiasz-Adamczyk B., 1999, *Jakość życia: zakres badań w perspektywie socjologicznej*, Sztuka Leczenia, nr 5 (3), s. 67.
- Trzebiatowski J., 2011, *Quality of life in the perspective of social and medical sciences – classification of definitions*, Hygeia Public Health, 46(1), s. 25-31.